

อาการทางอายุรศาสตร์ Medical Symptomatology

(ฉบับปรับปรุง)

บรรณาธิการ
รศ.ดร. ลักษณ์สมยา
อภิรัตน์ หัวใจระประเสริฐ
สุรชาติพย์ พงษ์เจริญ

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University Publishing House

www.nupress.grad.nu.ac.th

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

อาการทางอายุรศาสตร์ Medical symptomatology ฉบับปรับปรุง-- พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2558.
444 หน้า.

1. อายุรศาสตร์. I. สุชาติพิทย์ พงษ์เจริญ และคณะ, บรรณาธิการ II. ชื่อเรื่อง.

616

ISBN 978-616-7902-37-1

สพท. 009

อาการทางอายุรศาสตร์ Medical symptomatology ฉบับปรับปรุง

สงวนลิขสิทธิ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2558 จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม ราคา 590 บาท

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น

ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

มีวางจำหน่ายที่

1. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารวิทยกิจดี ชั้น 14 ซอยจุฬาลงกรณ์ 64 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
สาขา ศาลาพระแก้ว กรุงเทพฯ โทร. 0-2218-7000-3
สยามสแควร์ กรุงเทพฯ โทร. 0-2218-9881, 0-2255-4433
มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-5
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา โทร. 044-216131-2
มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี โทร. 0-8839-4855-9
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (ร.จปร.) จังหวัดนครนายก โทร. 037-393-023, 037-393-036
จัดสรรจามจุรี กรุงเทพฯ โทร. 0-2180-5301
รัตนวิเทศ จังหวัดนนทบุรี โทร. 0-2950-5408-9
มหาวิทยาลัยพะเยา โทร. 0-5446-6799, 0-5446-6800
สาขา อยุทธยาศาสตร์ศึกษา โทร. 0-2218-3979
2. เสี่ยงภัยปั๊มเค้นเตอร์ 108/3-5 ถนนเอกาทศรถ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0-5525-8862
สาขา มหาวิทยาลัยนเรศวร อาคารขวัญเมือง จังหวัดพิษณุโลก โทร. 0-5526-1616
ศูนย์การเรียนรู้พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเทศบาลนครพิษณุโลก ถนนขุนพิเรนทรเทพ จังหวัดพิษณุโลก โทร. 084-814-7800
3. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาคารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-0113
4. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาคารเนกประสงค์ ชั้น 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2613-3899, 0-2623-6493
สาขา ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โทร. 0-5394-4990-1
ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา โทร. 0-7428-2980, 0-74282981
5. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยขอนแก่น 123 หมู่ 16 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทร. 0-4320-2842

กองบรรณาธิการ กองบรรณาธิการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

ออกแบบปก

สุธยา แสงเย็นพันธ์ images by Freepik

พิมพ์ที่

รัตนสุวรรณาการพิมพ์ 3 30-31 ถนนพญาไท อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0-5525-8101

คำนิยม

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล คือ “ผลิตบัณฑิตแพทย์คุณภาพ บริการทางการแพทย์มาตรฐานสากล” (To provide the society with quality graduates in medicine and international standard of medical services) ซึ่งจะสำเร็จได้ด้วยการพัฒนางานในหลาย ๆ ด้านไปพร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานทางด้านวิชาการ ของคณะฯ ให้มีความแข็งแกร่งและเติบโต โดยมีรากฐานที่มั่นคงร่วมกับการพัฒนางานวิจัย นั่นจึงถือเป็นความสำคัญอันดับแรกสุด และหนึ่งในงานด้านวิชาการคือการสนับสนุนให้คณาจารย์มีโอกาส ร่วมกันผลิตงานผลงาน เช่น ตำรา หรือหนังสือ ให้มากยิ่งขึ้น

สำหรับหนังสือ อาการทางอายุรศาสตร์ (Medical Symptomatology) ที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยอายุรแพทย์ซึ่งเป็นคณาจารย์ในภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยการเรียบเรียงให้เป็นฉบับปรับปรุง ซึ่งเป็นการประมวลความรู้ ทักษะ อันเกิดจากการค้นคว้า และประสบการณ์จากการทำงาน ในการดูแลผู้ป่วย เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับอาการสำคัญที่พบบ่อย ในเวชปฏิบัติทั่วไป โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สำหรับ นิสิต นักศึกษาแพทย์ และแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป รวมถึงเพื่อนร่วมสหสาขาวิชาชีพ ที่จะได้นำความรู้ไปใช้ในการวินิจฉัยและดูแลรักษาผู้ป่วยต่อไป

ในมิติการดูแลรักษาผู้ป่วย ผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นได้นั้น แพทย์ย่อมต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ ที่เป็นองค์รวม คือ ทั้ง Bio-Psycho-Social-Spiritual แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญและเป็นพื้นฐานที่สุด ในศาสตร์และศิลป์ในการดูแลผู้ป่วย คือ การมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะที่ดีในเรื่อง “อาการวิทยา” โดยเฉพาะอาการที่พบบ่อยในเวชปฏิบัติแล้วนั้นยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นไปอีก

แม้ว่าจะมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วก็ตาม คณาจารย์ภาควิชาอายุรศาสตร์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ก็ได้หยุดนิ่งในการพัฒนา องค์ความรู้ โดยได้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้จากประสบการณ์การทำงานมาอย่างต่อเนื่อง และการค้นคว้า องค์ความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้เป็นฉบับปรับปรุงนี้ ได้ทำให้หนังสือมีความทันสมัยและสามารถประยุกต์ ใช้ในสมัยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

กระผมจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้อ่านทุกท่าน และมีคุณูปการต่อวงการแพทย์ตามวัตถุประสงค์ของคณะผู้จัดทำอย่างสมบูรณ์ทุกประการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์ ศิริเกษม ศิริลักษณ์)

คณบดีคณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

คำนิยม

อาการวิทยาเป็นความรู้พื้นฐานทางอายุรศาสตร์ ที่แพทย์ต้องใช้เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยโรค จึงมีความจำเป็นที่นิสิตแพทย์ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และถึงแม้จะจบเป็นแพทย์แล้ว ก็ยังต้องมีการทบทวนเพื่อให้สามารถนำมาใช้กับผู้ป่วยในเวชปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับการจัดตั้งเป็นภาควิชา เมื่อปี พ.ศ. 2548 ปัจจุบันมีอาจารย์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ทั้งสิ้น 11 สาขาวิชา ได้ดำเนินการ พัฒนางานบริการและวิชาการด้านอายุรศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง หนังสือ อาการทางอายุรศาสตร์ (Medical Symptomatology) เล่มนี้ ได้จัดพิมพ์มาแล้วครั้งหนึ่งในโอกาสนี้คณะอาจารย์อายุรศาสตร์ ในแต่ละสาขาวิชาได้ปรับปรุงเนื้อหาให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตแพทย์ และแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปได้ใช้ศึกษาทบทวน ผมจึงมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่หนังสือเล่มนี้ ได้รับการจัดพิมพ์เป็นครั้งที่สอง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านตามวัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์

รองศาสตราจารย์นายแพทย์พีระพล วง
หัวหน้าภาควิชาอายุรศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คำนำ

การดูแลสุขภาพผู้ป่วยให้หายจากอาการเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่แพทย์ทุกคนมุ่งหวัง ประวัติสุขภาพ
ที่ถูกต้อง การตรวจร่างกายที่แม่นยำ การคิดวิเคราะห์ วินิจฉัยโรคที่ครอบคลุม และการรักษาที่ถูกต้อง
เหมาะสม เป็นกระบวนการที่แพทย์ทุกคนพึงปฏิบัติ ประวัติสุขภาพและอาการเจ็บป่วยจึงมีความสำคัญ
เป็นอย่างยิ่งในการนำไปสู่การวินิจฉัยโรคได้อย่างถูกต้อง ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงได้จัดทำหนังสืออาการทางอายุรศาสตร์ขึ้นในการพิมพ์ครั้งแรก
เพื่อใช้ประกอบการประชุมวิชาการของภาควิชาอายุรศาสตร์ ซึ่งเนื้อหาของหนังสือเป็นประโยชน์
สำหรับแพทย์เวชปฏิบัติและนิสิตแพทย์ในด้านการเรียนการสอนด้วย คณะอายุรศาสตร์
จึงมีความประสงค์เพื่อปรับปรุงและจัดพิมพ์เป็นครั้งที่สอง เนื้อหาประกอบด้วยอาการต่าง ๆ ที่สำคัญ
และพบบ่อยในเวชปฏิบัติทั่วไป ครอบคลุมถึง คำจำกัดความ พยาธิสรีรวิทยา พยาธิกำเนิด สาเหตุ
การชักประวัติ การตรวจร่างกายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวินิจฉัยผู้ป่วยที่มีด้วยอาการนั้น ๆ
คณะผู้จัดทำหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับนิสิตแพทย์ใช้ประกอบการเรียนรู้ทางคลินิก
และสำหรับแพทย์ผู้สนใจได้ใช้ค้นคว้าประกอบเวชปฏิบัติในชีวิตจริง

ธนกร ลักษณะสมยา
อภิรัตน์ หวังธีระประเสริฐ
สุรชาติพย์ พงษ์เจริญ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณบูรพคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนผู้นิพนธ์เป็นอย่างดี ขอขอบคุณ
แพทย์หญิงชนันยา ห่อเกียรติ กลุ่มงานศัลยศาสตร์ โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี คุณณัชนพ นามะวงศ์
และคุณจิราพร เพ็งจันทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สำหรับการวาดภาพประกอบ

จำอย่าง

สารบัญ

	หน้า
คำนิยาม.....	ก
คำนำ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ (Introduction) ชนกร ลักษณะสมยา.....	1
บทที่ 2 ท้องผูก (Constipation) เอกวิทย์ ศรีปรีวุฒิ.....	9
บทที่ 3 ดีซ่าน (Jaundice) เอกวิทย์ ศรีปรีวุฒิ.....	19
บทที่ 4 กลืนลำบาก (Dysphagia) เอกวิทย์ ศรีปรีวุฒิ.....	25
บทที่ 5 ปวดท้อง (Abdominal Pain) มนัสชนก จิรัฐวงค์.....	33
บทที่ 6 ท้องเสีย (Diarrhea) มนัสชนก จิรัฐวงค์.....	43
บทที่ 7 เลือดออกในทางเดินอาหาร (Gastrointestinal Bleeding) มนัสชนก จิรัฐวงค์.....	53
บทที่ 8 ก้อนในท้อง (Abdominal Mass) ภูวพัศ ผดุงวณิชย์กุล.....	67
บทที่ 9 คลื่นไส้ อาเจียน (Nausea and Vomiting) ภูวพัศ ผดุงวณิชย์กุล.....	73
บทที่ 10 ปัสสาวะออกน้อย (Oliguria) สุภินดา ศิริลักษณ์, วิทวัส จิตต์ผิงงาม.....	83
บทที่ 11 ปัสสาวะมาก (Polyuria) วัชรรา พิจิตรศิริ.....	97
บทที่ 12 บวม (Edema) ธีระยุทธ หยกอุบล.....	113

	หน้า
บทที่ 13 การเคลื่อนไหวผิดปกติ (Movement Disorder)	
พาร์กินสัน ผดุงวินัยกุล.....	125
บทที่ 14 อาการอ่อนแรง (Motor Weakness)	
เจษฎา ศรีกุลศิริ.....	141
บทที่ 15 อาการชา (Numbness)	
พาร์กินสัน ผดุงวินัยกุล.....	163
บทที่ 16 อาการปวดศีรษะ (Headache)	
เจษฎา ศรีกุลศิริ.....	173
บทที่ 17 การเปลี่ยนแปลงของการรู้สติ (Alteration of Consciousness)	
เจษฎา ศรีกุลศิริ.....	187
บทที่ 18 เจ็บหน้าอก (Chest Pain)	
ชนิษฐา ลายลักษณ์ดำรง.....	203
บทที่ 19 อาการหมดสติ (Syncope)	
มนต์ธวัช อำนวยพล.....	213
บทที่ 20 ใจสั่น (Palpitation)	
สุธาสินี ธรรมอารี.....	225
บทที่ 21 โลหิตจาง (Anemia)	
พีรพล ว่อง.....	235
บทที่ 22 ภาวะเลือดออกผิดปกติ (Bleeding Disorders)	
เอกอมร เทพพรหม.....	245
บทที่ 23 ต่อม้ำเหลืองโต (Lymphadenopathy)	
รวิศุด เดียวอิสเรศ.....	259
บทที่ 24 ผมร่วง (Alopecia)	
ประทีป วรณิสสร.....	275
บทที่ 25 การเปลี่ยนแปลงของผิวหนังในหญิงมีครรภ์ (Skin Changes during Pregnancy)	
วิกันดา ลิ้มปึงคนันต์.....	297

หน้า

บทที่ 26	ข้ออักเสบ (Arthritis)	
	บดินทร์ บุตรธรรม.....	305
บทที่ 27	ปวดหลัง (Back Pain)	
	ปฐพงศ์ โตวิวัฒน์.....	317
บทที่ 28	ไอออกเลือด (Hemoptysis)	
	สุภาวดี มากะนัณฑ์.....	331
บทที่ 29	เหนื่อย (Dyspnea)	
	วีราภรณ์ พุฒิวงศ์รักษ์, เฉลิมพล รัตนอุดมวรรณ.....	345
บทที่ 30	ไข้ (Fever)	
	อัญชิสา วงศ์ชนะยุทธ.....	353
บทที่ 31	น้ำหนักตัวลด (Weight Loss)	
	อภิรัตน์ หวังธีระประเสริฐ.....	363
บทที่ 32	ก้อนที่คอ (Neck Mass)	
	วิทวัส จิตต์ผิวงาม, สุภินดา ศิริลักษณ์.....	375
บทที่ 33	น้ำหนักขึ้น (Weight Gain)	
	ศรินยา สัทธานนท์.....	387
บรรณานุกรม		405

บทที่

1

บทนำ

Introduction

สุนทร ลักษณ์สมญา

การสัมภาษณ์ประวัติหรือการซักถามประวัติการเจ็บป่วยสำหรับผู้ที่ เป็นแพทย์ ถือเป็นทักษะที่สำคัญ และต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ การที่รายละเอียดของประวัติสุขภาพและอาการเจ็บป่วย จะถูกถ่ายทอด จากผู้ป่วยมาสู่แพทย์ได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องได้นั้น นอกจากความรู้ทางวิชาแพทยแล้ว แพทย์จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร และมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ป่วย (doctor-patient relationship) รวมทั้งต้องมีการเตรียมตัวในการเข้าซักถามประวัติสุขภาพเป็นอย่างดี จึงจะนำไปสู่ ความสำเร็จสูงสุดที่แพทย์ทุกคนมุ่งหวัง นั่นคือผู้ป่วยหายจากโรคที่เป็นอยู่

ทักษะการซักถามประวัติสุขภาพ

1. การวางแผนการซักถามประวัติสุขภาพ

1.1 การเตรียมพร้อมของแพทย์

แพทย์ควรเตรียมตัวก่อนซักถาม ตั้งแต่การตรวจสอบชื่อ สกุลของผู้ป่วยว่าตรงกับผู้ที่ตน ต้องการซักถาม ตรวจสอบประวัติอดีต ภูมิหลังของปัญหาสุขภาพ ประวัติการรักษา หากมีบันทึก ในเวชระเบียนในกรณีที่ผู้ป่วยเคยมาได้รับการตรวจรักษาแล้ว หรือจากประวัติที่บันทึกในเอกสารการส่งตัว ในกรณีที่ผู้ป่วยถูกส่งต่อมาจากแพทย์ท่านอื่น ซึ่งจะช่วยลดระยะเวลาในการซักถาม ทั้งนี้ควรเตรียม ซักถามประวัติสุขภาพที่เกิดขึ้นใหม่หรือที่ไม่มีการบันทึกไว้ด้วย หากเป็นผู้ป่วยที่มาตรวจรักษาเป็นครั้งแรก ก็จำเป็นต้องซักประวัติใหม่ทั้งหมด ในระหว่างซักถามอาจเตรียมเครื่องเขียนและกระดาษเพื่อใช้จด บันทึกย่อช่วยจำเพื่อกันลืมประเด็นการซักถาม

หากจะมีการตรวจร่างกายร่วมด้วย ควรมีบุคคลที่สาม เช่น พยาบาล อยู่ในขณะทำการซัก ประวัติและตรวจร่างกาย